

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

.....elke morgen nieuw

(Klaagliederen 3 ; 22-24)

„Veel heil en zegen” wensten we elkaar op de eerste januari van 1983. Een goede wens - maar hebben we dit jaar ook in dat licht gezien en beleefd?

Ik laat die vraag even liggen terwille van een passage uit het boek „Klaagliederen”.

Klaaglied-improvisatie

Bij klaaglied valt te denken aan de oude Joodse/Oosterse rouwgebruiken. David bijv. zong zijn klaaglied bij de dood van Saul, Jonathan, Absalom, Abner. Recht uit zijn hart. Maar „klagen” was vaak ook „beroepswerk”: zowel manen als vrouwen maakten er hun beroep van. En dat in de vorm van liederen; liederen die „hun vaste overgeleverde vorm hadden, van geslacht op geslacht in bepaalde families doorgegeven. Men had dus steeds een overvloedige voorraad, 'n welgevuld klaagliederen-boek ter beschikking. Maar ook „improviseerde” men wel op oude thema's of wijzigde het overgeleverde materiaal naar de behoefte van het ogenblik: zo dikwijls een nieuwe rouwbezoeker zijn intrede doet, weten zij, met

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

zijn persoonlijke omstandigheden welbekend, op gepaste wijze diens eigen doden in te vlechten, ten einde hem het welstaanshalve verplichte mede-wensen gemakkelijker te maken. Men kan dit zo nog ten huidige dage bij de platte-landsbevolking van Palestina waarnemen” (inleiding Korte Verkl.).

Met deelneming ?

Men zou dus de „Klaagliederen van Jeremia” kunnen opvatten als een uitnodiging van de klager om

mee te klagen, in zijn jeremiade te delen.

Een oudejaarsavond zou daarvoor een uitnemende gelegenheid bieden: geen passender gelegenheid voor het opstellen en voorlezen van een necrologie, voor het bundelen van de menselijke ellende van een voorbij jaar - passend afscheid van het oude.

Misschien is het niet zo moeilijk een mens aan het huilen en weklagen te krijgen (de klaagmuur te Jeruzalem kan ervan getuigen) door net als vroeger te gaan aanvullen en improviseren naar ieders behoefte: er is ellende genoeg in de wereld, ook dichtbij.

Is ontroering dan niet goed, mag het menselijk gevoel niet meespreken voor gelovigen? Jazeker, maar het moet wel zuiver blijven. En: laten we elkaar niet in de put helpen na het „veel heil en zegen”. Dat wil de dichter van Klaagliederen ook niet. Hij heeft, met zijn generatie, wel zo zijn verdriet bij de puinhopen van Jeruzalem: ik ben de man die ellende gezien heeft... (3 : 1). Maar beroepsmatige deelneming vraagt hij niet en evenmin goedkope tranen. Wil iemand persé mee- en weklagen: ieder beklage zich over zijn zonde... (3 : 39). En dat zonder daar, met een zeker welbehagen, in te blijven steken: laten wij onze wegen doorzoeken... en ons bekeren tot de HERE (3 : 40).

Het loflied overstemt

Want hoeveel hij ook te klagen mag hebben - hij is toch niet als een die zonder hoop en uitzicht is (3 : 21 v.v.). Al waren er dagen dat hij dacht: ik ben vergeten wat geluk is, vergaan is mijn kracht en vervlogen mijn hoop op de HERE (3 : 17, 18), niettemin is er alledag reden tot blijvende hoop:

- de gunstbewijzen des HEREN - waarlijk ze nemen geen einde
- zijn barmhartigheden - ze houden niet op
- elke morgen zijn ze nieuw
- groot is uw trouw!

In deze lofzang (3 : 22, 23, iets anders vertaald) zou ook de dichter van Ps. 77 : 6-10 een antwoord vinden. Gods eindeloze wel-willendheid, zijn altijd innerlijk bewogen zijn - die zijn elke morgen als nieuw. Zó kun je het verleden

Inhoud

- 1 Ds E. R. Postma,
..... elke morgen nieuw
- 2 Drs W. G. Rietkerk,
De volkerenwereld (2)
- 3 Ds H. Amelink,
Pastorale notities
- 4 Ds G. Janssen,
Het levende Woord (slot)
- 5 P. K. Baay,
Tien jaar samenwerking van
Chr. Geref. Kerk en Ned.
Geref. Kerk Lelystad
- 6 P. C. van Wijk,
Terloops...
- 7 Ingezonden

(mèt alle pijn en verdriet) óók waarderen! In het licht van de zekerheid dat één ding *onmogelijk* is: dat Gods gunstbewijzen ophouden (vgl. vs. 31, 32). Leed kan er zijn door eigen schuld of buiten eigen schuld, verdriet kan er zijn omdat Gods weg zo vaak voor zijn volk een lijdensweg is - maar Gods gunstbewijzen nemen geen einde: elke morgen zijn ze gloednieuw. Zelfs Jezus Christus (zelf een levend bewijs tot in zijn sterven) leefde uit die zekerheid.

Gods oprechte deelneming

Elke dag, elke nieuwe morgen brengt voor een mens een nieuwe situatie. Hij staat een dag verder af van zijn leed. Of 't lijden dat hij vreest is een dag dichterbij gekomen. Maar onder al die wisselende omstandigheden, dag in dag uit, jaar in jaar uit, is er één ding dat gelijk blijft: de volstrekte zekerheid van Gods gunstbewijzen - in het verleden getoond, in de geschiedenis beleefd, in zijn woorden opgetast: letterlijk voor het grijpen.

Geen dag, geen jaar, geen eeuw hoeft hopeloos te beginnen of te eindigen. Gods voort-durende welwillendheid staat daar borg voor. Zeg niet: het heeft er nog nooit zo somber voorgestaan als nu: ellende is een betrekkelijk be-

GLJC-STUDIeweekends

„IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid”.

Als je iemand vraagt wat Prediker gezegd heeft, zal hij of zij deze uitspraak wel noemen.

Jammer eigenlijk dat we niet meer van hem weten, want hij heeft nog veel meer gezegd. Maar ja, zoals zo vaak blijft één zinnetje in je gedachten hangen.

Als je het boek Prediker gaat lezen, zul je gauw merken wat voor een merkwaardig boek het is. Lijkt het op het ene moment dat hij zegt: 'Waar dient alles voor, alles is zo nutteloos', het volgende moment lees je zoiets als. 'Geniet maar van het leven nu je nog jong bent (straks kan het niet meer...)'.

Ja, wat wilde Prediker nou eigenlijk zeggen?

Op de studieweekends van dit najaar willen we ons met dit bijbelboek gaan bezig houden.

Alvast één troost voor de mensen die van Prediker alleen de uitspraak 'ijdelheid der ijdelheden' weten: je hebt dan wel het belangrijkste woord van Prediker onthouden.

Wil je weten wat dat woord dan precies betekent, kom dan naar: Vierhouten, van 26 tot 28 augustus of 's Gravezande, van 9 tot 11 sept. 1983. Je kunt je opgeven bij Hans Groen, Hartveldseweg 37, 1111 BH Diemen, tel. 020-980780. De preciese kosten van het weekend zijn nog niet bekend, reken op zo'n f 40,- per persoon. Je opgave is pas definitief als je f 10,- stort op giro 4689833, t.n.v. J. P. Groen, Diemen.

grip - voor ieder een hoofdstuk apart. En onoverdraagbaar. Elk draagt uiteindelijk haar of zijn eigen last. Veel heil en zegen is geen garantie voor voorspoed. Maar wel de zekerheid: mijn God is met mij. Zo hebben Abraham en Job, David en Jeremia, onze Heer Jezus Christus, Petrus en Paulus geleefd: ze leefden met het oog op God. Wat deed hen overwinnen? Bemoediging, troost, raad van mensen? Toen het er op aankwam lieten allen onze Heiland in de steek - ze sliepen of namen de benen. Alleen Góds trouw bleef onaangestast. Zijn beloften waren ja en wie daarop vertrouwde zei amen, beaamde dat.

Nemen wij ons deel!

Mijn ziel zegt: mijn deel is de HERE (3 : 24). Misschien was de dichter van dit lied een leviet of priester. Dan zou die woord *dubbel* spreken. Want bij de verdeling van Kanaän hadden alle stammen hun deel gekregen - alle stammen behalve Levi. Kreeg Levi niets? Lees Num. 18 : 20: Ik (zegt God) ben uw deel en uw erfdeel onder de Israëlieten. Zij hadden geen materiële zekerheid in de vorm van bijv. grondbezit, geen gebruikelijke middelen van bestaan, geen land om te (be)werken. Maar zij leefde voor en uit de hand van de HERE. Stond elke stam tien procent van zijn inkomsten af aan de HERE, dan ontving Levi elf maal tien procent! Plus nog zijn deel van alle vrijwillige offers. Bij brood alleen hoefde ook Levi niet te geven. De HERE was hun deel. En dat kwam hier op neer, dat zij constant en overvloedig uit de hand des HEREN leefden! Ook voor deze soms bijna werk-lozen gold: Zijn gunstbewijzen zijn elke morgen nieuw!

Geen materiële zekerheid, niets om op terug te vallen (denk eens aan tijden van hongersnood) - niets dan alleen: de HERE. Voor elke dag. Voor elk jaar. Voor heel hun leven. Voor heel hun stam. Voor heel hun nageslacht hadden ze „alleen maar” de HERE als hun deel. Maar die zorgde dan ook voor hen.

Zó zijn deze woorden te verstaan. Ze zijn niet van en niet voor iemand aan wie het leed voorbijging of die buiten het dagelijks leven stond. Ze zijn wel voor en van mensen die de moed hebben om onder alle denkbare omstandigheden vol te houden: daarom zal ik op Hem hopen (vs 24)!

Waar kunnen wij, waar kunnen onze kinderen nog rotsvast op bouwen? Wij die de wereld en ons eigen leven stukje bij beetje zien afbreken, met de angstige vraag in 't hart: wat blijft ons nog over? Het antwoord weet u nu: wij mogen meedelen in de HERE. De slotsom daarvan is: „veel heil en zegen”!

De volkerenwereld (2)

De vorige keer zagen wij hoe er een tegood is van het O.T. dat blijft ook na de vervulling van Gods beloften in Christus in het N.T. Wij houden nog beloften over. Dat is op zichzelf niets nieuws. Denk maar aan de beloften van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waarvan het O.T. al sprak (Jesaja 65 : 17) en die wij nu nog verwachten (II Petrus 3 : 13). De vraag waar het nu in deze artikelen om gaat is: hoe ver strekken deze beloften, die wij nog tegood hebben? Zijn zij beperkt tot de wederkomst van Christus? Of sluiten zij ook veel meer beloften in, die het bestaan van Israël en de geschiedenis van de volkeren betreffen?

Het ene volk is voor het andere een wolf

Uit het vorige artikel is duidelijk geworden dat ik de laatste vraag bevestigend beantwoord. Er zijn beloften van God, die wortelen in de profetie van het O.T. die de geschiedenis van de volkerenwereld betreffen. Wij mogen ze geen moment losmaken van de persoon van Christus. „Hij komt de volkeren troosten”, en geen ander. Maar er staat dan wel iets te gebeuren met de volkeren als volkeren. Dat is nodig ook. Want, hoe diep het evangelie ook is doorgedrongen en hoe wijd het ook is verkondigd, volkeren als volkeren heeft het nooit bekeerd. Er zijn geschiedenissen in overvloed te vertellen van individuen, die zich bekeerd hebben en in hun leven Christus zichtbaar maakten door vijandsliefde - of betoon van barmhartigheid. Er is echter geen geschiedenis te vertellen van enig volk, dat als volk zich zodanig gedroeg. Integendeel, ook die landen, die diep onder de invloed van het evangelie stonden, hebben zich als land altijd uitermate ik-gericht gedragen. Het valt mij altijd weer op hoezeer er in de buitenlandse politiek andere normen gelden dan in het persoonlijke leven. Voor iedere politicus die nationale en internationale politiek bedrijft zijn eigenbelang en wantrouwen tegenover de andere landen, naijver en competentiedrang, winzucht en ellebogenwerk, zelf-verdediging en zelf-beschikking, vaste en vanzelfsprekende uitgangspunten. Je wordt uitgelachen als je hier ooit andere normen zou willen aanbrengen. Heeft ooit een volk zichzelf verloochend? Wie echter dezelfde woorden, die ik als kenmerkend voor nationale politiek opschreef, zou gaan gebruiken voor zijn persoonlijke leven zou als een beest of een egoïst uitgescholden worden. De uitspraak van een Romeinse wijze „homo homini lupus”, de ene mens is voor de andere een wolf, geldt dan ook ten volle pas voor de volkerenwereld.

DOOR W. G. RIETKERK UTRECHT

Openbaring 20, 21

Tot nu toe hebben wij de volkerenwereld meestal gezien als een soort grote visvijver waarin de lijn van het evangelie werd uitgeworpen en waaruit velen van allerlei stam en natie werden bijeenvergaderd. Zeker is dit één deel van de bijbelse leer over de volkeren. Jezus stuurt zijn discipelen erop uit om vissers van mensen te zijn. Zijn gemeente is bijeenvergaderd uit alle stam en volk en natie (Openb. 7 : 9). Toch zegt de bijbel méér. Want hetzelfde boek Openbaring dat ik zoëven citeerde eindigt in 20 en 21 met beloften die de volken als volken betreffen. In Openb. 20 lezen wij dat er een tijd is in het heilsplan van God dat de duivel de volkeren niet meer zal verleiden. Dan zal de slang, de draak, dat is de satan, gebonden zijn, in de afgrond geworpen en verzegeld, „opdat hij de volkeren niet meer zou verleiden”... en als dan ná die periode het nieuwe Jeruzalem neerdaalt op aarde, dan lezen wij opnieuw een opmerkelijk woord: die stad heeft de zon en de maan niet van node, dat die haar beschijnen, want de heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volkeren zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar... (Openb. 21 : 23, 24).

Stroomlijn-exegese

Profetieën zoals in de psalmen en Jesaja, of beloften zoals hier in Openbaring 20 en 21 worden vaak zo uitgelegd dat zij weer helemaal gaan passen in de hoofdstroom van de beloften in Oud en Nieuw Testament dat God Zich een Kerk vergadert uit alle volken. Zo wordt dan ook Openbaring 20 over „de

duizend jaren” uitgelegd als een andere symbolische aanduiding van de periode van de evangelieverkondiging aan alle volkeren. Augustinus is daar al mee begonnen. Toch is dit hoofdstuk te vreemd en te weerbarstig om zó uitgelegd te worden. Alle kenmerkende punten van dit visioen worden er dan afgeslepen. Het wordt gestroomlijnd. Tot het tenslotte niets anders meer zegt dan dat wat wij allang wel wisten. Openbaring 20 zegt echter iets nieuws. De periode dat de duivel de volkeren niet meer zal verleiden is nog nooit geweest en wie de krant leest en onze eeuw met haar twee wereldoorlogen op zich laat afkomen kan niet volhouden dat die periode nu al is aangebroken. Het is toekomstmuziek. Er zal een tijd komen dat de geschiedenis van de volkeren tot een soort ontknoping zal komen, een vóórlupige vervulling. Zal de zin van de groei vooraf van een gemeente uit alle volkeren dan wellicht deze zijn dat deze gemeente daar over de volkeren zal regeren? Moeten wij zó Openb. 20 : 4 uitleggen? Zullen de „heiligen” de nieuwe bovenlaag gaan vormen onder alle volkeren? Onder Christus als de Vrededorst? (vgl. Hebr. 2 : 8).

Zandloper model

Intussen heeft de vraagstelling van deze artikelen en het globale overzicht van bijbelse profetieën wel iets opgeleverd. Is 't niet opvallend dat de bijbel met het wereldwijde van Gods bemoeienis met de volkerenwereld begint en eindigt. Aan de aanvang van de bijbel lezen wij over de volkerenwereld: in Noach is Gods verbond met de mensen nog alle volkeren omvattend en Genesis 10 geeft ons dan ook volkerenlijsten. Na Genesis 12 versmalt zich Gods heilshandelen tot één volk, Israël en al Zijn werk wordt in Christus tot in één punt samengetrokken, om dat vandaaruit weer uit te gaan, wéér opnieuw in een heilshandelen dat zich eerst beperkt tot de gemeente van Christus uit alle volkeren, om zich daarna (Openb. 20) weer te verbreden tot een omarming van alle volkeren in een nieuwe en laatste heilstijd. Wie zo de bijbel leest ziet een model voor zich van een zandloper op zijn zij gelegd. Breed beginnend, zich tot één punt versmallend, om daarna weer breed uitlopend te eindigen.

Harde kern

Toch zou ik dit ontwerp niet schetsen als ik alleen maar Genesis en Openbaring voor mij had liggen. Wat blijvend de meeste indruk maakt in deze visie op de volkerenwereld zijn de profetieën in het O.T. Die laten zich wel als een rivier even door de nauwe sluis van Golgotha heen voeren,

maar stuwten daarna toch weer in brede verten. Wie Jesaja leest met zijn boodschap van gericht over de aarde en daarna heil over de volkeren (24 en 25), over de verschijning van de Vrededorst die zal zetelen op de troon van David *en over zijn koninkrijk*, die alle volkeren zal richten (Jes. 32 : 1 e.v., 42 : 1 e.v., 49 : 6, 7, 59 : 18 e.v., 62) wie dat alles leest die krijgt het niet meer voor elkaar om al die beloften in de gemeente van Christus en de wereldwijde kerk vervuld te zien. Dat springt er ruimschoots over heen in beloften van heil voor de volkerenwereld. De beloften van de profetieën van met name Jesaja zijn de harde kern van hoop voor de volkerenwereld.

Parallellie met Israël

Er doet zich bij het lezen van de profetieën over de volkeren een opvallende parallellie voor met Israël. Ook alle beloften voor Israël zijn in Christus vervuld. In Christus heeft God zijn gericht en genade in de diepte voltrokken. Blijft Israël nu achter als een wegwerp-verpakking waaruit de inhoud verwijderd is, of (zoals B. Wentzel vraagt) een oester waaruit de parel verwijderd is?

Wie het OT. leest komt daar beloften tegen voor Israël, die het een blijvende plaats garanderen als volk, dwars door de diepste diepten van schuld en Godsverlating heen. „Om Sions wil zal ik niet

zwijgen en om Jeruzalems wil zal ik niet rusten, totdat zijn heil opgaat als een lichtglans en zijn verlossing als een brandende fakkel. Volken zullen uw heil zien en alle koningen uw heerlijkheid en men zal u noemen met een nieuwe naam”. (Jes. 62 : 1, 2, 7) en „Zo zegt de HERE, die de zon overdag tot een licht geeft, die de maan en de sterren verordent tot een licht des nachts, die de zee opzweept, dat haar golven bruisen, wiens naam is HERE der heerschen: als deze verordeningen voor mijn ogen zullen wankelen, luidt het woord des HEREN, dan zal ook het nageslacht van Israël ophouden al de dagen een volk te zijn voor mijn ogen” (Jer. 31 : 35, 36).

Zacharia profeteert over de dagen van verwerping van de Messias ten aanzien van Juda en Jeruzalem: Te dien dage zal de HERE Jeruzalem maken tot een steen, die alle natiën moeten heffen; allen, die hem heffen zullen zich heerlijk verwonden”. (12 : 3) Maar dan zal de HERE zich opmaken en Jeruzalem en Juda uitredden en terwijl Hij enerzijds de (Juda bedreigende) volkeren slaat met gericht slaat Hij Israël met bekering: „Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest der genade en de gebeden; zij zullen hem aanschouwen, dien zij doorstoken hebben en over hem een aanklacht aanheffen als de

rouwklacht over een enig kind” (12 : 10).

Al deze profetieën beloven Israël een plaats als volk van God dwars door alles heen. Zij worden door Paulus opnieuw opgenomen als hij in Romeinen 9-11 zegt: „Ik vraag dan: God heeft zijn volk toch niet verstoten? en hij antwoordt: volstrekt niet (11 : 1).

Want, ten eerste: Paulus zelf en de meeste eerste christenen waren Joden en in die rest heeft God zijn band met het geheel bewaard (11 : 11), maar ten tweede: „indien hun verwerping (dw.z. het feit dat zij de Messias verwierpen) de verzoeining van de wereld is (immers daardoor ging het evangelie uit naar de heidenen), wat zal hun aanneming (- als zij Christus alsnog aanvaardden) dan anders wezen dan leven uit de doden” (11 : 15). Over de tijden van verwerping heen ziet Paulus voor gans Israël een heilstoekomst (behoud vs. 26). Dat noemt hij een geheimenis. Een heilsplan van God dat nu nog verborgen is - maar straks zal open gaan.

Er is een parallellie tussen Israël en de volkeren. Zoals ook uit de volkerenwereld een deel behouden werd en zich uit alle volkeren tot een gemeente heeft laten vergaderen, zo is het eigenlijk ook met Israël gegaan. Mogen wij nu niet op grond van Jesaja en Openbaring 20 precies zo ook een geheimenis vermoeden voor de volkerenwereld? Trouwens, waarom

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

zouden wij christenen uit de heidenvolkeren niet Paulus' klacht en hartzeer ons eigen mogen maken, door ons af te vragen: maar als de volkeren als volkeren de Christus niet hebben aangenomen, zijn zij dan voorgoed uit het heilsplan van God weggevalen? Mogen ook wij niet antwoorden met Jesaja en de ziener op Patmos: Volstrekt niet. Want tweërlei: in de rest ontferming God zich over het geheel - en daarna: ik zeg u een geheimenis: straks als deze heilsbedeling ten einde neigt, zal God de duivel binden, zodat hij de volkeren niet langer verleidt en zullen zich de beloften gaan vervullen van Jesaja: dan zullen de volkeren de vrede leren en niet de oorlog. „Dan zullen zij hun zwaarden omsmeden tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen.” Jes. 2 : 4.

Een andere vraag is hoe wij ons dit alles zullen moeten voorstellen. Daarover graag een volgende en laatste keer verder.

Een wolkje . . .

In het Nederlands Dagblad van zaterdag 18 juni j.l. schreef J. P. de Vries een artikel onder het hoofd „Waar ligt het front”. Het is kennelijk een artikel dat ingaat op de discussie die al zo veel jaren gevoerd wordt in de Vrijgemaakte Kerken over de vraag met wie je nu wel wilt samenwerken en met wie niet. En hoe dat dan moet. Het is dezelfde vraag die aan het einde van de zestiger jaren gesteld werd. Toen was een ieder die wel mogelijkheden zag om met anderen dan eigen kerkleden samen te werken op zijn minst verdacht. De Vries schrijft dat de toon tegenover de E.O. anders is dan tegenover de N.C.R.V. Tegenover de R.P.F. anders dan tegenover het C.D.A. Want bij alle kritiek die men heeft tegen N.C.R.V. en C.D.A. wil hij erkennen dat niet alleen de Vrijgemaakten aan de goede kant van het front strijden. Hij zegt letterlijk „Toch mag hiermee niet ontkend worden dat wij vandaag niet de enigen zijn die aan dit front tegen deze geest strijden”. Ja het gaat verder. „We zouden echter onze geestelijke strijd verenigen, wanneer we als

Pastorale notities

AALTEN
DOOR
H. AMELINK

gegereformeerd dagblad vandaag onze eerste taak zouden zien in het bestrijden van „reformatische” en „evangelische” groeperingen en daarin onze krachten vereren...”. Toen ik dat las heb ik toch wel even met mijn ogen zitten knippen. Als wij in de zestiger jaren zeiden dat er wel meer christenen waren dan binnen de vrijgemaakte kerken en dat je daarmee best kon samenwerken, was dat heel verdacht.

Het zou overdreven zijn te zeggen dat het bedoelde artikel een nieuwe „open brief” is, maar het gaat wel de goede kant uit. Wat we toen jaren hebben betoogd in „Contact” en „Opbouw” wordt nu feitelijk ook verdedigd door het Nederlands Dagblad. De stelling: als het in de kerk mis is dan is het op alle terreinen van het

leven mis, is kennelijk verlaten.

In die dagen hoorde ik eens een preek waarin gezegd werd dat we de boeken van dr Woelderink over de doop maar niet moesten lezen, want die zag de kerk niet goed. En als je de kerk niet goed zag, zag je niets goed. Terwijl juist dr Woelderink wel meegewerkt heeft aan de opleving in het gereformeerde leven in de dertiger en veertiger jaren. Waarschijnlijk is het nog geen gemeengoed in de Vrijgemaakte kerken wat De Vries zegt. Maar het is fijn achteraf toch te horen dat ik nu aan de goede kant van het front strijd, terwijl men aan het eind van de zestiger jaren zei dat ik uit de kerk moest omdat ik aan de verkeerde kant van het front streed. Een wolkje als eens mans hand! Meer nog niet. Maar wie weet is God ons genadig. Als de Vrijgemaakte kerken terugkeren naar de klassiek gereformeerde leer en wij Nederlands Gereformeerden ons niet laten meeslepen door het groepsdenken dan kunnen we elkaar misschien nog eens vinden in de kerkvergaderende wetten van onze Here Jezus Christus, zoals K.S. zo graag zei.

Opbouw tijdens de vakanties

Opbouw zal niet verschijnen op 22 en 29 juli, en 12 aug.

De kopij voor het nummer van 5 augustus dient uiterlijk 12 juli bij de sekretaris van de redactie of - indien bestemd voor de rubriek „Kerknieuws” - bij de heer v. d. Wal te zijn

De redactie

Het levende Woord (slot)

De taal van de Heilige Schrift of ook van de Heilige Geest.

Het is bekend dat de broeders van het Seminarie met nadruk bovenstaande terminologie hanteren en naar voren brengen, bij voorkeur tegenover het (wetenschappelijke, abstracte) theologisch spreken. Naar mijn mening is zeker niet alle theologisch spreken abstract, het hangt er maar van af HOE men theologisch bezig is. Maar dit daargelaten, dat zij de nadruk leggen op het levende, concrete spreken van de Heilige Schrift zal bij niemand onzer bezwaar ontmoeten.

Integendeel.

Dat het onderwijs op de opleidingsinstituten de studenten moet leren zich met name in hun preken van deze taal van de Schrift te bedienen, in plaats van de gemeente te vermoeien met algemene beschouwingen en theoretische uiteenzettingen is hoop ik onder ons wel een algemeen gevoel. Toch zal daarop blijvend moeten worden gewezen. In dit opzicht voor het streven van het Seminarie niets dan lof.

Hiermee is echter niet alles gezegd, wat over de taal van de Schrift of van de Heilige Geest gezegd wordt. Een bepaalde zaak heeft hierbij de bijzondere interesse van de broeders: het is die van het zogenaamde anthropomorfisme, het mensvormige van het spreken van de Bijbel. Zij willen daarvan volstrekt niet weten en zijn van oordeel dat het breken met de gedachte van het anthropomorfe spreken van de Schrift een kwestie is van reformatie van het theologisch onderwijs. Waar dit niet gebeurt is de zaak niet gezond en wordt niet gewerkt in de reformatische lijn, hetgeen ook van 'Apeldoorn' gezegd wordt, zie het derde artikel van Janse. Vanwege het grote belang dat Janse en zijn medebroeders aan deze kwestie hechten, vraagt zij toch wel van onze kant extra aandacht.

De eerste kwestie

De eeuwen door heeft men in zijn theologisch bezig zijn gesproken over het mensvormige van Gods openbaring: in de oude Christelijke kerk, in de Middeleeuwen, ook in de tijd van de grote Reformatie en daarna. Calvin b.v. spreekt er rustig over als een vanzelfsprekende zaak. Aan de Here worden een aangezicht, ogen, mond, oren, enz. toegekend. De Bijbel spreekt over zijn neus, lippen, tong, zijn ledematen als arm, hand en voeten. Ook spreekt de Schrift als bij de mensen van Gods 'psychische' reacties als liefhebben, lachen, naijver, vreugde, toorn en haat. Als gangbare onderscheiding kunnen we zeggen: Volgens een zeer breed

DOOR G. JANSSEN NIJVERDAL

gevoelen wordt God in de Bijbel anthropomorf beschreven wat zijn gestalte betreft en anthropopaath wat zijn emotionele leven aangaat. (Kuitert, De mensvormigheid Gods, pag. 7). We spreken in dit artikel over het anthropomorfisme als term, waarin dit alles is samengevat.

Het is uitgesloten in één artikel over deze zaak ook maar enigszins volledig te spreken. De Visee heeft er vele artikelen aan gewijd die in de meer genoemde bundel 'Onderwezen in het Koninkrijk der hemelen' met de noten een 50 bladzijden beslaan (1e bundel). Dit was ruim 15 jaar voordat dr H. M. Kuitert er een proefschrift aan wijdde van ruim 300 pagina's.

Het waren knap geschreven artikelen, die m.i. toch niet vrij waren van spitsvondigheden en sofismen, die het eigenlijke van de kwestie niet of nauwelijks raakten. Bavinck omschrijft dit 'wezen' van de zaak aldus: ... wijl de openbaring Gods in natuur en Schrift bepaaldelijk aan mensen is gericht, daarom is het een menselijke taal, waarin God van zichzelf tot ons spreekt; daarom zijn het menselijke woorden, waarvan Hij zich bedient; daarom zijn het menselijke gedaanten, waaronder Hij verschijnt. In de Schrift komen dus niet hier en daar enkele anthropomorphismen voor; de gansche Schrift is anthropomorphistisch (II, 68). De mogelijkheid ertoe acht Bavinck hierin gegeven, dat de gansche schepping, schoon als creatuur oneindig ver van God verwijderd, toch een schepsel, een werk Gods en Hem verwant is ... zij is er van den beginne op aangelegd, om God te openbaren ... Er is van God niet anders dan op anthropomorfe wijze te spreken. (70). Bavinck spreekt hierbij van een tot ons nederdalen door God,

een zich accomoderen (aanpassen) naar ons beperkt, eindig, menselijk bewustzijn (73). Wie het recht der anthropomorphismen bestrijdt, ontkent in beginsel daarmee de mogelijkheid, dat God zich aan zijn schepselen openbaart, moet vandaar voortschrijden tot de loochening der schepping en houdt tenslotte niets over dan een eeuwig dualisme tussen God en wereld, het oneindige en het eindige. Zo Bavinck. Dit alles liegt er dus niet om!

De Visee, die aanvankelijk ook alles wat God heeft geopenbaard mensvormig noemde, is later van gevoelen dat deze voor heel de openbaring moet worden losgelaten. Hij fundeert deze mening aldus: ... de mens heeft zijn taal van zijn Vader in de hemelen geleerd, van Hem, die zo vóór en ná de val rechtstreeks tot hem sprak: Adam heeft de taal van Gods lippen afgelezen, haar uit Gods eigen mond gehoord. pag. 36.

Visee zegt hier meer dan de Bijbel zelf ons doet weten. Nergens wordt ons in de Schrift meegedeeld hoe de mens precies aan zijn taal is gekomen. We weten niet of hij al sprak voordat God tot hem sprak. Maar in dit opzicht kunnen we met Visee meegaan: de mens sprak niet een taal 'uit zichzelf', als een grootheid, die buiten God en zijn schepping omging, waarbij God zich zou hebben moeten aanpassen als aan een Hem vreemde zaak. En dat is vermoedelijk de eigenlijke bedoeling van Visee.

Maar dit brengt de oplossing van het vraagstuk toch geen stap dicht bij. Want wanneer we gelovig erkennen, dat des mensen taal een gave, hoe dan ook, van God was, dat neemt niet weg dat het een menselijke taal was, want God gaf hem een taal, die bij hem paste. God spreekt tot ons in menselijke taal, zegt ook Visee (37). Maar daarmee is het probleem dat Bavinck bezig hield, dus geen stap nader tot zijn oplossing gebracht.

Visee tracht tot een oplossing te komen door te wijzen op Gods scheppen van de mens naar zijn beeld. Niet God heeft zich, tot de mens sprekende, aan den mens aangepast (aangepast), maar hem van meetaf aptitudo, geschiktheid voor het Woord Gods gegeven (38). Dat zal wel waar zijn, maar ook dit brengt ons geen stap verder in de onderhavige 'kwestie'. Want God sprak in mensentaal, omdat Hij ons schiep naar Zijn beeld, maar toch als mens, naar mensenmaat, eindig, beperkt, creatuurlijk. Zijn taal wordt niet goddelijk, maar blijft mensentaal, wat is dat anders dan anthropomorf? Theologische spitsvondigheid brengen ons hier niet verder. Bavinck wees er ook al op, dat er zij het op creatuurlijke wijze verwantschap is tussen God en het schep-

sel. Daarin zag hij de mogelijkheid van het anthropomorfisme juist gegrond. We moeten hier de theologen maar met elkaar de degen laten kruisen en niet te snel van de bittere noodzaak van reformatie op dit punt spreken. Ik wijs nog op één ding. Janse citeert in een gehouden referaat prof. dr D. H. Th. Vollenhoven, die heeft geschreven dat God in zijn openbaring ons mededeling geeft, in het verbond, dus steeds onder de wet: God spreekt in voor den mensch verstaanbare taal.

Juist.

En in het verbond blijft de mens, naar Gods beeld geschapen, onder de wet, ook met zijn taal. Dat de mens theomorf is geschapen doet daaraan niets af of toe. Dat heft zijn creatuurlijkheid niet op en daarmee is de vraagstelling gegeven.

De tweede kwestie

De tweede kwestie die hier rijst is de eigenlijke!

Komen wij ooit boven de menselijke taal uit? Kunnen en moeten we de anthropomorfe spreekwijze 'vertalen' om achter de eigenlijke waarheid te komen?

Daartegen richt zich met name de strijd van Janse en de nadruk van zijn medebroeders op het Schriftuurlijk spreken en op de taal van de Heilige Geest. Op dat punt vragen zij 'doorgaande reformatie', stelling nemende in de dertiger jaren, met name in de publicaties van A. Janse en daarna van Visee.

Ik wil beginnen met iets van Bavinck door te geven. Tegenover het verwijt dat anthropomorphismen een vereindiging van God zouden betekenen, zegt hij: Als dat zo is, zouden we geheel over God moeten zwijgen. Maar - en nu komt het: Men heeft deze consequentie, die echter wel voor de hand ligt, wel zoeken te ontgaan, door onderscheid te maken tussen voorstelling en begrip. Hij verwijst dan naar Plato, het neoplatonisme en de gnostiek. „En Hegel is er opnieuw mede voor den dag gekomen. Maar daarmee komt men toch geen stap verder ... Ook de meest abstracte namen, zoals het zijn, de substantie, het absolute, het ééne, de geest, de rede, zijn en blijven anthropomorphismen”. Bavinck ziet dus in het overwinnen van het anthropomorfisme geen oplossing, ja, acht die overwinning een totale onmogelijkheid. (II, 73). De Schrift spreekt over God op menselijke wijze, zegt Bavinck, als hij handelt, bij de alomtegenwoordigheid Gods, over Gods gaan, komen, nederdalen. En ook wij komen daarboven niet uit, schrijft hij dan veelbetekenend (II, 138). Het accepteren van anthropomorfisme in de Schrift als bij Bavinck behoeft dus zeker niet gepaard te gaan met de

theologische hoogmoed van het willen vertalen van de menselijke spreekwijze in een taal op hoger niveau, waarin de echte waarheid pas tot uitdrukking zou komen. Het is veelmeer een herinnering dat we over de hemelse majesteit Gods niet aardse moeten denken. Visee citeert in noot 83 van het genoemde artikel via K. Schilder een uitspraak van A. Janse - de vader van 'onze' Janse - die aldus luidt: Wij mogen er (d.d. van Gods oor) geen schepselen-oor van maken. God heeft 'op Goddelijke wijze' Zijn oor. Als dit niet een zakelijke erkenning van het anthropomorphe spreken van de Schrift is, dan weet ik het niet meer. Wat in menselijke taal, en menselijke vorm dus, is gezegd is waar, volkomen waar, maar op 'goddelijke wijze'. Dát mogen we zeggen, maar HOE dat is, dát is Gods geheim en daar moeten we afblijven! Ons past niet 'n poging de mededeling Gods, die gedaan is in voor de mens verstaanbare taal en woorden 'te vertalen in den vorm dien ze voor God heeft, noch ook deemoed wanneer zulk 'n poging mislukt, citeert Janse van prof. Vollenhoven, die daarmee op dezelfde lijn zit als Bavinck.

Natuurlijk is er over de kwestie van het - al of niet - anthropomorphe spreken van de Heilige Schrift veel meer te zeggen, maar ik meen dat we de kernvragen zo toch wel hebben geraakt en dat in elk geval duidelijk is geworden dat we alle spreken over anthropomorfisme niet over één kam moeten scheren om daarvandaan dan op te roepen tot reformatie, ongenueanceerd. Waar over de door mij genoemde 'tweede kwestie' eenstemmigheid bestaat, is verdere discussie op zijn minst gewettigd, en past geen veroordeling. Tegen mogelijke en ook gebleken gevaren moet gewaarschuwd worden, maar dat geldt ook ten aanzien van het verwerpen van alle anthropomorfismen, zoals blijkt uit de stellingname van Kuitert!

Hiermee besluit ik van mijn kant de discussie met ds Janse, tenminste voorlopig. Het zal onze lezers duidelijk geworden zijn dat het ons beiden ging om de zaak, om belangrijke zaken en niet om een persoonlijke strijd. Mij ging het er ook niet om aan het werk van het Seminarie afbreuk te doen. Het Seminarie is er en doet zijn werk en de broeders van het Seminarie laten hun geluid horen in onze kerken. Ik voel me aan hen nauw verbonden door hun eerbied voor het levende Woord van God en hun hartstochtelijke begeerte de kerken daarbij ook in de toekomst te bewaren. Mijn artikelen in beide series wilden niet anders zijn dan een bijdrage tot dit streven door een poging tot verduidelijking van hun stellingname en correctie van al te simpele adagia.

TIEN JAAR SAMENWERKING

van Chr. Ger. Kerk en de Ned. Ger. Kerk Lelystad

Bij het schrijven van een overzicht over 10 jaar samenwerking is o.a. gebruik gemaakt van de brochure „Houvast”, waarin het ontstaan en de ontwikkeling van de samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de toen nog geheten Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (buiten verband), worden geschetst. In deze brochure, geschreven door broeders uit de beide bovengenoemde kerken, klinkt het enthousiasme van de eerste tijd door en ook de weemoed naar de gemeenschap, die er toen was.

Van deze brochure „Houvast” zijn nog enkele exemplaren aanwezig bij de scriba, P. K. Baaij.

De ontwikkeling begon in 1969 door het samen vergaderen van de mannenverenigingen in Dronten. Dit leidde al spoedig tot gezamenlijke vergaderingen van de kerkeraden. De besprekingen verliepen zo gunstig, dat besloten werd tot kanselruil. Toen in februari 1972 in Lelystad de toen nog geheten Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (buiten verband) werd geïnstitueerd, werd contact gezocht met de Christelijke Gereformeerde wijkraad met de bedoeling de in Dronten begonnen samenwerking in Lelystad voort te zetten en zo mogelijk te intensiveren.

Op de gemeentevergaderingen werden deze plannen gunstig ontvangen en werden al direct regelingen getroffen omtrent catechisaties, jeugdzondag, gespreks- en bijbestudie-avonden.

Op zondag 3 september 1972 werd het begin gemaakt met gezamenlijke diensten zowel in de morgen als in de avonddienst. Voorlopig voor een proefperiode, die echter bijna onmerkbaar een definitieve werd. Ds Mul hield in de morgen dienst een preek, die in „Houvast” in extenso is opgenomen waarin bijbelse lijnen werden getrokken, die van blijvende betekenis bleken voor de samenwerkende kerken.

De jaren 73/74 waren zeer belangrijk voor de vormgeving van de samenwerking. Op 15 januari 1975 werd de Chr. Geref. Kerk geïnstitueerd. Op 6 oktober 1975 vond de laatste aparte kerkeraadsvergadering plaats, de kerkeraad bestaande uit de door de gehele gemeente gekozen ambtsdragers uit beide kerken vergaderde vanaf die datum gezamenlijk.

In deze tijd - augustus 1974 - was ook voor br. Visser het uur van afscheid gekomen; in verband met het bereiken van de pensioenge-rechtigde leeftijd kon hij van de wel verdiende rust gaan genieten. Hoewel rusten? Nog steeds gaat

hij vrijwel elke zondag voor in kerkdiensten, soms zelfs drie maal. Bij deze gelegenheid is stil gestaan bij de grote verdiensten van deze broeder, ook voor het tot stand komen van de samenwerking.

In deze jaren namen ook de gedachten aan kerkbouw vastere vorm aan. Hoewel de diensten in de Inktvis en de Brugzaal voor de oudere garde onvergetelijk zijn, werd toch de beschikbare ruimte te eng en werden besprekingen gevoerd om te komen tot kerkbouw. De medewerking van deputaten SKIJP (steunverlening aan kerken in de polders rond het IJsselmeer) was hiervoor onontbeerlijk en werd graag gegeven, 30 juli 1975 werd de eerste paal geslagen.

Ook het beroepingswerk kreeg de aandacht, na uitvoerig beraad werd op 31 augustus 1975 bij enkelvoudige kandidaatstelling ds A. Broersma te Goes beroepen, die dit beroep ook aannam. Dit beroep was een novum in ons kerkelijk leven. In verband met de steun door deputaten SKIJP kon alleen de Chr. Geref. Kerk tot officiële beroeping overgaan. Aan de beroepsbrief werd echter een aanhangsel toegevoegd, waarin werd verklaard dat ds Broersma met grote meerderheid van stemmen tot predikant van beide plaatselijke kerken werd beroepen en zodoende alle rechten en plichten ook voor en in beide kerken zouden gelden.

Vermeld dient te worden dat deze voorspoedige ontwikkeling mede te danken is aan de beide consulenten, ds Mul en ds Plantinga. Hun inzet en enthousiasme heeft veel bijgedragen tot de samenwerking, zoals deze in Lelystad gestalte

kreeg. Hun werk kreeg een bekroning bij de bevestiging van ds Broersma op 29 januari 1976, waarin ds Mul de prediking en ds Plantinga de liturgie verzorgde.

De periode 1976-1980 werd vooral gekenmerkt door een sterke groei van de gemeente, uiteraard vooral veroorzaakt door de groei van Lelystad. (zie tabel I).

Tabel I

Aantal leden in de jaren 1972-1982.

Datum	CGK	NGK	Totaal
1-1-72	57	65	122
1-1-73	87	81	168
1-1-74	112	111	223
1-1-75	115	111	226
1-1-76	149	124	273
1-1-77	189	135	324
1-1-78	233	143	376
1-1-79	305	195	500
1-1-80	320*	195*	515*
1-1-81	326*	220*	546*
1-1-82	347*	242*	589*

* de leden uit Almere zijn niet meegeteld.

Bevolkings-aantal burg. gem. Almere	% kerkleden t.o.v. inwoners burg. gemeente
6.620	1.8
8.404	2.0
10.591	2.0
14.179	1.6
19.001	1.4
23.212	1.4
29.256	1.3
35.520	1.4
38.970	1.3
43.220	1.3
48.179	1.2

Deze groei stelde ook aan de kerkelijke gemeente aparte eisen.

De nieuwe leden stonden vreemd en veelal eenzaam plotseling in een nieuwe stad. Het was van belang, dat de kerken voor opvang zorgden voor de eigen leden.

Hiervoor was niet alleen de bereidheid nodig, maar ook een organisatie, die voor deze opvang kon zorgen. Het indelen van de gemeente in wijken was hiervoor een stap in de goede richting. Elke wijk kreeg een ouderling, een diaken en een contactdame toegewezen. Bovendien werd door het houden van wijkavonden, gemeente-avonden, bijbelkringen en het oprichten van jeugdclubs en zangkoren gelegenheid geschapen elkaar te ontmoeten en zodoende een echte gemeente te vormen. Ook aan de bejaarden werd aandacht besteed. Deze categorie was klein - voor een bejaardentocht

kan volstaan worden met maar enkele personenauto's - maar wellicht is het voor ouderen wel het moeilijkst om in een zo jonge gemeente thuis te raken.

Een zekere groei is ook veroorzaakt door de overkomst vanuit andere kerken, vooral uit de Herv./Geref. Federatie. De oorzaak van de onvrede in de eigen kerk werd wellicht mede veroorzaakt door sociologische factoren, maar vooral en in vrijwel alle gevallen door de - naar hun mening - tekort schietende prediking. Na zorgvuldig gesprek door predikant en wijkouderlingen werden ze tot de gemeenschap van onze kerken toegelaten.

Een niet geringe groei werd in onze jonge gemeente veroorzaakt door vele geboorten. Later stelt dit door de wat oudere kinderen problemen voor de vele - en zeer belangrijk geachte - catechisaties. Getracht wordt hiervoor de predikant wat verlichting te verschaffen door het voor het onderwijs van de jongste groepen inschakelen van de ouders.

Voor de pastorale arbeid is een groei in enkele jaren van 122 tot 660 een bijzondere zorg. Daar de leden uit alle gebieden hier nieuw komen bestaat een vaste traditie niet. Dit heeft voordelen, maar kan ook wel spanningen veroorzaken. Ieder heeft een eigen achtergrond en brengt eigen opvattingen en soms frustraties en wat de vrijgemaakten betreft eigen letsel en therapie mee. Predikant en ouderlingen (die gezamenlijk huisbezoek doen) besteden veel aandacht aan deze zaken.

In deze periode groeide ook de samenwerking verder. In de kerkraden fungeren scriba en penningmeester voor de beide kerken, er bestaat een gezamenlijke diakonale kas, een gezamenlijke zendingscommissie, financiële commissie en commissie van beheer van de gebouwen.

Aan de evangelisatie wordt samengewerkt met de Herv./Geref. Federatie in het Evangelisch Appèl. Bijzondere diensten met belangstellenden worden gehouden, leetuurverspreiding verzorgd en activiteiten voor jeugdigen georganiseerd.

Maar het meest waardevolle in onze gemeente zijn de gezamenlijke diensten van Woord en Sacrament, die genoemde activiteiten normeren en de gemeente in het hart raakt en samen bindt.

Een gevoelig verlies leed de gemeente toen de Chr. Scholengemeenschap „De Brug” een beroep deed op ds Broersma en deze na overleg met de kerkeraad een functie als adjunct-direkteur aannam. De gemeente verloor hierin een predikant, die vanwege zijn prediking en pastoraat zeer werd

gewaardeerd. Hoewel hij en zijn gezin in Lelystad zijn blijven wonen en ds Broersma herhaaldelijk kan voorgaan in de diensten, betekent dit toch een vrij ingrijpende wijziging in zijn relatie tot de gemeente. Een „gewoon gemeentelid”, zelfs al is hij lid van de kerkeraad, is heel iets anders dan een „dominee”.

Zo brak een drukke tijd aan, want de gemeente moest niet te lang vacant blijven. Hoorcommissies - alweer gezamenlijk - werden ingestuurd en brachten uitgebreide verslagen uit. Voor deze tijd was met deputaten SKIJP overeenstemming bereikt om ook in Almere een predikant te beroepen. Deze predikant zou uit de Chr. Geref. Kerken moeten komen, terwijl de kerkeraad van het inmiddels financieel zelfstandig geworden Lelystad een Ned. Geref. predikant wilde beroepen.

Nadat vele bezoeken waren afgelegd en predikanten in Lelystad gehoord waren, bleek op grond van deze informatie op de gemeentevergadering een zodanige

eenheid van gevoelen, dat de kerkeraad het verantwoord achtte bij enkelvoudige kandidaatstelling de predikanten ds K. T. de Jonge (CGK) en ds G. Roukema (NGK) aan de gemeente voor te stellen. Bij de verkiezing haalden beide predikanten ruimschoots de gestelde grens van 75% van de stemmen en konden op de in Lelystad gebruikelijke wijze door beide kerken worden beroepen. Beiden namen hun beroeping aan. Zij werden 1 oktober 1980 door ds Broersma bevestigd en deden zondag 3 oktober 1980 intrede, ds Roukema in de morgendienst in Lelystad en ds De Jonge in de middagdienst in Almere.

Niet alleen voor de gemeente, maar ook voor beide predikanten betekende dit een grote verandering.

Ds De Jonge kwam in een klein deel van Lelystad, maar aan de opbouw moest veel werk worden besteed. Kerkbouw stond al gauw op de agenda en dat betekent voor een predikant in een zo kleine gemeenschap een grote inzet. Ook het pastoraat, catechisaties, ge-

meente-opbouw etc. vragen veel wijsheid en enthousiasme. Al spoedig bleek de vergaderingruimte in een schoollokaal te gering en werd de kapel van de „Goede Rede” gebruikt voor de diensten. Uit de tabel II hieronder blijkt, dat, gezien de opbouw van de bevolking wat kerkelijke gezindte betreft, de positie van de kerk in Almere, evenals in Lelystad, een zeer bedreigde is, vooral wanneer wordt bedacht, dat van de onder de kerkgenootschappen vermelde aantallen slechts een zeer gering deel kerkelijk meelevend is. Verontwaardigd is ook de ontwikkeling sinds 1970.

Tabel II

Bevolking gemeente Lelystad en Almere naar kerkelijke gezindte in 1970 en 1980.

	Lelystad Lelystad Almere		
	1970	1980	1980
R.K.	23.5	17.4	17.4
Ned. Herv.	31.6	13.1	10.0
Geref.	17.5	9.3	6.0
Overige gez.	2.5	5.9	3.1
Geen	24.9	54.3	63.5

Samen op weg

De aktie 'samen op weg' binnen de hervormde en gereformeerde kerken is zo langzamerhand wel bekend. Op zich is het natuurlijk goed dat gelovigen in verschillende kerkengroepen elkaar proberen te vinden om zó samen op weg te gaan. Voorwaarde hierbij moet natuurlijk wel zijn dat er sprake is van een daadwerkelijke éénheid in het geloof. Het is niet m'n bedoeling hier nu verder op in te gaan; ik wil wijzen op de contacten die er zijn tussen de christelijke gereformeerde kerken en onze kerken.

In het pas verschenen informatieboekje geeft ds G. van den Brink een overzicht van de samensprekingen in de laatste tijd. Die samensprekingen vlotten wel, maar het is toch ook niet weer zo, dat we op korte termijn veel verdere stappen kunnen verwachten op de gezamenlijke weg. Die weg is er wel, de éénheid van gelovigen is er, samen zijn we in God verbonden door de éne doop. We kunnen verschillende dingen samen gaan doen, maar toch blijkt het nog niet mogelijk die eenheid echt goed zichtbaar te maken. Vanuit wederzijdse aanvaarding van leden van de beide kerken-gemeenschappen kunnen er echter veel dingen sámen gebeuren. Prof. dr J. P. Versteeg wijst hierop in het mei-nummer van het maandblad DIA, dat geheel aan het samen op weg zijn van de beide kerkengroepen is gewijd. Hij schrijft terecht, dat b.v. op maatschappelijk en diakonaal terrein

Terloops...

DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL

kan worden samengewerkt, dat er gemeenschappelijke regelingen voor catechisaties en verenigingswerk kunnen worden gemaakt. Verschillen in gedachten zullen er blijven, maar we kunnen elkaar met onze verschillen dienen. Ook dát is samen op weg zijn. Op enkele plaatsen is er al een veel verder gaande samenwerking. Een nieuw voorbeeld hiervan is Nieuwegein. Wouter van den Brink schrijft in hetzelfde DIA-nummer hierover en hij merkt ten aanzien van de bestaande verschillen tussen beide kerken het volgende op: 'In Nieuwegein merken we dat deze vragen schijn-vragen zijn, theoretische vragen die de werkelijkheid kunnen vertekenen. We merkten dat het zo belangrijk is op welke manier je tegen de verschillen aankijkt. Je kunt het vergelijken met een huwelijk. In mijn huwelijk schenk ik mij zelf weg aan Wilma en zij doet dat aan mij. Raken we daardoor onze identiteit kwijt? Welnee, het is juist andersom...' Samen op weg zijn, het is belangrijk en nodig. Want Jezus wil samen doen zijn allen die samen horen. Met Hem

op weg zijn kan eigenlijk alleen goed, als we met al Zijn kinderen op weg zijn.

Paulus schrijft in Efeze 4 niet voor niets over het zich beijveren voor de eenheid van de Geest, want de gelovigen zijn één lichaam, er is één hoop, één doop, één God en Vader van allen.

Het zou in deze tijd een geweldig ding zijn als ongelovigen zouden zien dat gelovigen steeds meer samen op weg gaan. Die weg is de weg naar de éne avondmaalstafel, waarvan de bijbel spreekt. Straks, na Jezus' wederkomst zal die er zijn. Maar vandaag, hier en nu? Laten we ons beijveren, zoals Paulus schrijft.

Het genoemde DIA-nummer is apart te bestellen bij mevrouw C. Schaafsma, Linge 29, 3904 NA Veenendaal (tel. 08385-20775).

De prijs per stuk is f 4,— (minstens 5 exemplaren f 3,50 per stuk). Ter informatie kan nog dienen dat in dit nummer Ds G. van den Brink uitgebreid informatie geeft over de geschiedenis van de samenspreking. Verder wordt geschreven over samenwerking in de praktijk, terwijl Ds G. Mul ingaat op het perspectief.

Wij zijn in Hem gedoopt
Hij zalft ons met zijn vuur.
Hij is een bron van hoop
in alle dorst en duur.
Wie weet vanwaar Hij komt
wie wordt zijn licht gewaar?
Hij opent ons de mond
en schenkt ons aan elkaar.
(Lied 247).

Ook voor ds Roukema brengt de verhuizing naar Lelystad een grote wijziging mee. Al gauw zal hij hebben bemerkt, dat het gezegde „een full-time job” inderdaad letterlijk in Lelystad wordt gevraagd. Leek het eind 1981, begin 1982 alsof een zekere stabiliteit van de gemeente was ingetreden, omdat een aantal gezinnen toch weer naar het oude land trok, later in 1982 was de aanwas weer groot, zodat nog steeds van een verdere groei gesproken kan worden. Dit betekent, dat de pogingen om nieuwe leden op te vangen en in de gemeente te integreren met alle daaraan verbonden werkzaamheden onveranderd doorgang moeten vinden.

De stichting van een ziekenhuis en de voorbereidingen voor een Chr. Bejaardencentrum brengen nieuwe leden, maar vooral het Chr. Bejaardencentrum heeft de aandacht van ds Roukema gevraagd.

In het eerder genoemde „Houvast” geeft ds Broersma in „En verder” enkele gedachten over de toekomst. Hij noemt hier o.a. ook de mogelijkheid van een federatief verband tussen de beide kerken. De federatie-gedachte is inderdaad bespreekbaar geworden. Het is eveneens duidelijk geworden dat de Ned. Geref. Kerken bereid zijn naar de Chr. Geref. bezwaren te luisteren en in het „Akkoord voor Kerkelijk Samenleven” is in een grote mate aan deze bezwaren tegemoet gekomen. In de Chr. Ger. Kerken wordt zwaar getild aan kerkrechtelijke bezwaren en stelt men zich terughoudend en aarzelend op. Inderdaad moet worden toegegeven dat de Kerkorde (nog) geen oplossing geeft voor de vragen die in Lelystad gesteld worden.

Onze houding kan en mag echter niet gewijzigd worden: wij hebben elkaar gevonden en kunnen elkaar niet meer missen. Bovendien zijn wij er van overtuigd, dat we ons op een weg hebben begeven, die ons door de Heer der Kerk - Jezus - is gewezen.

We mogen niet alleen sommigen nazeggen (zoals bij een officiële samenkomst): „het is een wonder in onze ogen - wij zien het maar doorgronden het niet”; maar er dankbaar aan toevoegen: „dit werk is door Gods Alvermogen, door 's Heren hand aldus geschied.”

Almere

De eerste leden in Almere vestigden zich daar in november 1976. Vanuit Lelystad werd vanaf 5 november 1978 één dienst in Almere gehouden, dit was een gezamenlijke dienst, geleid door ds Broersma. In september 1980 werden 2 diensten per zondag gehouden. Ds De Jonge, de eerste predikant, deed op 3 oktober 1980 intrede.

Voor de samenstelling van de gemeente, zie de hieronder vermelde tabel III.

Tabel III

Ontwikkeling van het ledental in Almere.

Datum	CGK	NGK	Totaal
1-1-1980	25	15	40
1-1-1981	27	20	47
1-1-1982	44	27	71

Bevolkings-aantal burg. gem. Almere	% kerkleden t.o.v. inwoners burg. gemeente
6.569	0.6
11.840	0.4
20.062	0.3

Almere is nog geen zelfstandige gemeente, maar behoort kerkelijk nog onder Lelystad. Evenals in Lelystad bestaat ook in Almere een nauwe samenwerking tussen de Ned. Geref. en de Chr. Geref. Kerken.

P.S. Inmiddels zijn in Almere zelfstandige kerken geïnstitueerd en deed ds K. T. de Jonge intrede als predikant van deze gemeente.

Ingezonden

Godskennis

Prof. Hepp „wist alles van God”. Hij „duchtte” gevaar van het schriftuurlijk spreken voor zijn scholastieke wetenschap.” Aldus ds J. C. Janse in Opbouw van 6-5-1983. Ik denk dat prof. Hepp het bovenstaande niet onderschreven zou hebben. Dat wil niet zeggen dat hij niet ernstig gedwaald kan hebben.

Ds Janse stelt daar in Opbouw van 20-5-1983 tegenover, het „profetisch spreken” in verband met het seminarie-onderwijs, met als belangrijkste vraag: „hoe ziet de Here de Christenheid? Heeft Hij er nog lust in om er wat aan te doen? Wat komt er? Komt er zegen of dreigt er vloek?”

Hepp meende dan alles van God te weten (van Zijn wezen?). De voorstanders van het seminarie-onderwijs weten snel en zeker wat God van de Christenheid denkt en of er zegen komt of vloek. Ik meen dat men in beide gevallen de beperktheid van het menselijk kunnen en denken onderschat.

In Opbouw van 27-5-1983 worden door ds Janse in het verband van het pleidooi voor het seminarie-onderwijs Schilder, Holwerda en (A.) Janse in één adem genoemd. Hoe is het mogelijk!

In en na de moeilijke bezettingsjaren wisten A. Janse en zijn geestverwanten ook zoveel van Gods denken over en doen met „christelijk” Nederland. Vooral met een beroep op Jeremia werd „profetisch” gesproken. En juist op dit voor ds Janse kardinale punt spraken Holwerda en Schilder geheel anders dan A. Janse c.s.

H. Staal, Apeldoorn

Naschrift

De door br. H. Staal uit mijn artikelenreeks geciteerde uitspraak „prof. Hepp wist alles van God” is een citaat en uitspraak van prof. dr S. U. Zuidema, die Hepp's scholastiek aan de kaak stelde. Lezing van Hepp's brochurereeks „Dreigende deformatie”, uit 1936, zou misschien br. Staal's ogen ervoor kunnen openen hoe zeer prof. Hepp gevaar duchtte van het Schriftuurlijk spreken - zoals dat in de jaren dertig reformatie zocht en reformatie mocht brengen. Daaraan werkten zowel Schilder als Holwerda als Vollenhoven en A. Janse en vele anderen mee. Tegenover de synodalistische leer van tweërlei verbond, tweërlei doop, met als konsekventie: „geen verbondswraak onder het Nieuwe Testament”, mochten al de bovengenoemden, ieder in zijn roeping, waarschuwen om toch concreet de HERE te vrezen. Hij kan in Zijn gerichten de volkeren overgeven en gaf ze over, ook in Zijn verbondswraak over Westerse volken in hun afval. Hoe Zijn hand nog uitgestrekt is (Jesaja 5:25), is voor ieder die kan onderscheiden te zien. Het is zaak, ook voor ons, om bij de Schrift de tijden te verstaan. Ze zijn er ernstig genoeg voor.

J. C. Janse

Administratie

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— per jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Kerknieuws

Werkzaamheden ds Smelik

Ds J. M. Smelik, legerpredikant in vaste dienst en verbonden aan de kerk van Rotterdam-Overschie, verhuist op 8 juli naar: Van Doesburglaan 22, 3431 GB Nieuwegein (wijk Jutphaas-Wijkersloot), telef. 03402-43364.

Ds Smelik werd vorig jaar aangesteld tot geestelijk verzorger in het militair hospitaal „Dr A. Mathijssen” te Utrecht (Oog in Al). Dit hospitaal is een algemeen ziekenhuis met ongeveer 400 bedden, waar naast militairen ook veel burgers worden verpleegd.

In de kapel van het hospitaal worden elke zondag kerkdiensten gehouden, waarin de beide ziekenhuispredikanten om beurten voor gaan.

Ds Smelik is tevens belast met de pastorale zorg voor de patiënten in het militair revalidatie centrum „Aardenburg” te Doorn. Zijn telefoonnr. in het M.H.A.M. is: 030-982426 (b.g.g. via de centrale: 989111).

Ned. Geref. Kerk (II) Zwolle

In Zwolle heeft zich een tweede Nederlands Gereformeerde Kerk gevormd.

Een zevental ambtsdragers, onder wie ds J. Schelhaas, had zich daartoe met een brief tot de vergadering van de zusterkerken in de Regio Enschede-Zwolle gericht.

Deze vergadering, die op 23 juni j.l. te Nijverdal bijeenkwam, be-

De administratie is gesloten van 14 juli t.e.m. 4 augustus.

sloot unaniem de vertegenwoordigers van deze nieuwe gemeente voorlopig in haar midden als waarneemers te ontvangen.

Voorts besloot de Regio zich tot de eerstvolgende Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te wenden, ten einde van deze vergadering een definitieve uitspraak te vragen.

Deze Landelijke Vergadering zal niet eerder dan in oktober 1984 in Enschede bijeenkomen.

Ds Z. G. van Oene blijft verbonden aan de oorspronkelijke gemeente.

Kerkdiensten worden tot nadere aankondiging gehouden in de Noorderkerk, het gebouw van de Christelijke Gereformeerde Kerk aan de Thorbeckegracht te Zwolle. Aanvangsuren vanaf 10 juli 10.30 en 16.30 uur.

Het adres van de Nederlands Gereformeerde Kerk (II) te Zwolle is voorlopig: dhr. I. van Keulen, Potmarge 20, 8032 LD Zwolle, tel. 038-535554.

Ds A. van der Dussen

Op 30 juni is ds A. v. d. Dussen te Haarlem aan de V.U. van Amsterdam geslaagd voor het doctoraal examen Theologie. (Hoofdvak: Dogmatiek). Het onderwerp van de doctoraalscriptie was: De visie van prof. H. J. Jager op de rechtvaardiging.

Rectificatie. De doctoraalscriptie van ds. Van Leeuwen behandelde niet Rom. 10: 41, maar Rom. 10: 4.

Uit breder kring

Stichting Signaalkampen

Hopelijk is de Stichting Signaalkampen der C(alvinistische) S(tudenten) B(eweging) geen onbekende.

We werken in voornamelijk door het organiseren van Christelijke kampen voor middelbare scholieren: 5 boerderijkampen, 4 zeilzwerfkampen en 3 landkampen.

Voor de boerderijkampen waren we aangewezen op de beschikbare accommodatie bij de boeren in Friesland. Dat leverde nog wel eens problemen op omdat we lang niet altijd voor een aaneengesloten periode van 5 weken bij eenzelfde boer konden huren (een verhuizing halverwege was verre van ideaal) en omdat het aantal geschikte ruimten door de vercommercialisering (mede gevolg van de strengere wetgeving) snel naar nul was geslonken.

Zo ontstond in 1980 de gedachte zelf een boerderij te kopen en deze als kampeerboerderij in te richten. Met behulp van externe deskundigen en na veel denk- en

speurwerk kwamen we tot de conclusie dat we met medewerking van velen verantwoord tot koop zouden kunnen overgaan.

Bijna aansluitend kregen we contact met de gemeente Wimwitsersadeel over een boerderij in Ossingahuizen nabij Heeg in het centrum van het Friese Merengebied. Een voortreffelijk pand, bouwtechnisch in prima staat voor een relatief zeer laag bedrag van 150.000 gulden.

We besloten in 1982 tot de koop over te gaan.

Om niet het risico te lopen dat het kampwerk nadelig zou kunnen worden beïnvloed, richtten we tegelijk een nieuwe Stichting op: de Stichting Signaal Beheer (Postbus 677, 2600 AR Delft) die voor exploitatie en onderhoud zorgt.

De C.S.B. is vijf weken in de zomer te gast en de overige (zomer-) weken of weekenden verhuren we aan allerlei groepen die het zeilen verenigen met studie of kennismaking.

Onze bekendheid krijgen we door mondelinge reclame en door advertenties in positief Christelijke bladen.

Vanaf 1 april j.l. hebben we regelmatig gasten en dat was mogelijk door een enorme inzet van vele vrijwilligers die in hun vrije tijd in ongeveer 5 maanden veel hebben ge- en ver-bouwd.

Het doel van dit stukje is tweeledig:

1. *bekendheid geven* aan de kampen van de CSB (postbus 5349, 1007 AH Amsterdam, tel. 020-120374): er zijn nog enkele plaatsen, en aan de mogelijkheid voor uw school of vereniging een week-end of week bij ons door te brengen, eventueel met boten (inl. bij genoemd pbnr. of 050-136367).

2. *steun vragen*: indien punt 1 voldoende uitwast komen we uit de financiële zorgen (van 40.000 gulden buiten de hypotheek en de ontvangen giften/leningen van 50.000 gulden).

U zoudt ons en alle/uw kinderen een bijzonder groot plezier doen. Ons gironummer is 2258242, ons banknummer is 359587240 beide t.n.v. de SSB te Delft.

Wij zijn er van overtuigd dat Christelijk kampwerk in een grote behoefte voorziet.

U ook?

VCS Hendrik de Cock

Voor degenen, die na de zomer gaan studeren aan een universiteit of HBO-instelling, zal er veel veranderen: een nieuwe studie, een onbekende stad, voor 't eerst op kamers en vele andere nieuwe dingen. Daarom kan het zinvol zijn je aan te sluiten bij een studentenvereniging, om zo een vriendenkring buiten je eigen studie op te bouwen en je weg in het studentenleven te vinden. In verschillende steden zijn christelijke stu-

dentverenigingen, waar naast gezelligheid ook nadruk gelegd wordt op vorming. Dit uit zich oa. in het actief bezig zijn met geloofszaken en maatschappelijke problemen d.m.v. kringen, werkgroepen, lezingen, themaweekenden enz.

Daarnaast zijn er soosavonden, filmavonden, feesten, sportdagen e.d. Kortom vele mogelijkheden om er een leuke en zinvolle studieperiode van te maken.

Iederéén is van harte welkom op onderstaande adressen.

CRS-Delft: Oude Delft 251, 2611 HE Delft, tel. 015-135681.

SSR-NU: Oudegracht 32, 3511 AP Utrecht, tel. 030-316929.

VCSA: Postbus 7077, 1007 JB Amsterdam, tel. 020-123894.

CSV Alpha: Postbus 217, 7500 AE Enschede, 053-320281.

VCS Hendrik de Cock: Nieuwe Kijk in 't Jatstraat 58, 9712 SJ Groningen, tel. 050-128117.

TE HUUR

6-PERS. STA-CARAVAN
van particulier in Dalfsen (Ov.)

A. Mol, Wagteveldweg 5, 7722 SG Dalfsen, tel. 05293-1206.

ONZE CARAVAN

is vanaf 20-8-'83 nog beschikbaar.

f 150,— per week.

Tel. 05157-4456.

Zoekt U
in 't voor- of naseizoen
voor uw groep ruimte?
Wist U dat

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND"

voor grote en kleine groepen
accommodatie heeft?

Bosweg 17, 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03429 - 2942

Nieuwe Opbouw-uitgave

De aangekondigde brochure
over

Antroposofie

van Drs Pieter van Kampen

is te bestellen bij
Administratie „Opbouw",
Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum.

De prijs bedraagt f 3,50 plus portokosten. Bij toezending van de brochure ontvangt men tevens een accept-girokaart met het verschuldigde bedrag.

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN

IN DIT BLAD !

beweging '83

REFORMATORISCH WIJSGERIG INFORMATIEF

**BEWEGING
geeft
HOUVAST !**

Het juni-nummer van

beweging

heeft als inhoud:

- dr. H. G. Geertsema — 'Dooyeweerd'dag
- prof. dr. A. Troost — Wat is waarheid ? I
- drs. M. Valenkamp — Vrucht der liefde

Antwoordstrook - Opsturen in open ongefrankeerde enveloppe
aan CRW, Antwoorder. 33, 3600 VB Maarsse.

Ja,

☐ ik neem een kennismakingsabonnement op Beweging 1983
(f 10,— per jaar)

☐ Noteer mij als abonnee op Beweging 1983 (f 20,— per jaar)

Naam:

Adres:

Postcode:

plaats:

Oph. 3

VOOR UW DRUKWERK

NAAR

DRUKKERIJ „STEENBERGEN"

NOOITGEDACHT 3 — 3701 AL ZEIST — TELEFOON 03404 - 22452